

לרעהך במזיד

2

גליון תקופתי מתוך הספר היסודי "לרעהך כמוך" העוסק בביאור מצוות שבין אדם לחבירו
יוצא לאור ע"י מכון לרעהך כמוך לחקר מצוות שבין אדם לחבירו

והנה איש מספר לרעהו (שופטים ז יג)

רב, נשאוהו ושמחהו במקום אנשי מעלה, וכו'.
וכשראה זאת הקדוש הגאון הרב אלחנן ווסרמן הי"ד, נזדעזע עמוקות
מחמת הכבוד שניתן לאותו רשע, ושח את צערו לפני הסבא קדישא
החפץ חיים.

ענה לו החפץ חיים בזה הלשון (בתרגום מיידיש): "מה אתה מתפעל?
ראית שמכבדים אותו, שנושאים אותו ועושים לו קבלת פנים" ואחרי
רגע הוסיף: "מי יודע, אולי הוא אמר בילדותו אמן יהא שמיה רבה,
ונותנים לו שכר בעולם הזה על כך".

וכאשר סיפר מעשה נורא זה הקדוש הגאון הרב אלחנן ווסרמן הי"ד,
הוסיף ואמר, זה קרוב לשלושים שנה [דהיינו הרבה לפני מעשה זה],
סיפר לי החפץ חיים בזה הלשון: "פעם הייתי באסיפה בוילנה, והיו
שם כל הגדולים, וגם ר' ישראל סלנטר היה שם. והיתה לי קושיה
שאף אחד לא תירץ לי אותה. שאלתי היתה: נניח שאין לנו כח להלחם
ברשעים, אך מניין לנו ההיתר ליתן להם כבוד. זאת שאלתי, וכולם
נשארו דוממים".

מבהילים הדברים עד כמה צריכים אנו לגנות את הרשעים!! כתב
החסיד רבינו יונה בספרו שע"ת (ש"ג קמ"ט) בזה"ל: "והמכשולות
הנמצאים בכבוד הרשעים רבים וידועים, כי יש בכבודם חלול התורה
והעבודה, והוא העון המכלה מנפש ועד בשר".

ולעומת זאת בכבוד לחכמים כתב רבינו יונה: "יש בכבוד החכמים
והישרים תועלות גדולות, ובכבוד הכסילים והרשעים - מכשולים רבים
ועצומים, כי בהתהדר החכמים ובתתם עליונים, דבריהם נשמעים,
וילוו עליהם העם כולו וידמו למועצותם. והשנית - בראות בני אדם
את כל כבודם ילמדו לקח לנחול כבוד ותרבה הדעת... והשלישית -
רבים מישיני לבבות יעורו משנתם בראותם הדר כבוד התורה, ויכירו
מעלתה, ויבא חשקה בלבבם, ויהיה עסקם בה לשם יתעלה ולעובדו
בלבב שלם".

[לרעהך כמוך כרך א' עמ' 68]

"מה אתה מתפעל? ראית שמכבדים אותו, שנושאים אותו ועושים לו
קבלת פנים" ואחרי רגע הוסיף: "מי יודע, אולי הוא אמר בילדותו אמן
יהא שמיה רבה, ונותנים לו שכר בעולם הזה על כך" - כך אמר הסבא
קדישא החפץ חיים ז"ל להקדוש הרב ר' אלחנן ווסרמן הי"ד.

הסיפור נסוב סביב מקרה מצער של שריפה נוראה בעיר ראדין,
אשר כילתה כל חלקה טובה והשאירה משפחות שלימות מחוסרות
כל - דברים כפשוטם! אנשים עתירי הון נהפכו בין רגע לדירי רחוב
מושפלים.

והסבא קדישא החפץ חיים בתור רב המקום נזדעק לעשות ככל יכולתו
להצילם מחרפת עוני זה. ולצורך כך הוא כתב מכתבי "קול קורא" אל
עבר היהודים שבשאר התפוצות, לבוא לעזרתם של המחסורי כל
הללו ולהושיעם ולתת להם יד.

ואחד מהמכתבים שהוא היה אמור לשלוח, היה אל עבר שר יהודי
רשע, אולם ההכרח לא יגונה ומה שצריך לעשות לעזרת המסכנים
- עושים.

אך דא עקא שבראש המכתב צריך לכתוב אל מי מופנים הדברים, ומן
ההכרח היה לכתוב את שמו של אותו שר רשע, וכאן נעצר החפץ
חיים בבעיה עצומה, והיא - איזה תואר לכתוב לאותו רשע, שכן
התורה אוסרת באיסור חמור מאוד לתת כבוד לרשעים, וזהו הנקרא
איסור "חנופה לרשעים", ואם הוא היה כותב איזה מילה יותר ממה
שמוותר, הרי זה היה נקרא חנופה!

הסבא קדישא החפץ חיים ז"ל הסתובב סהרורי במבוכה זו כמה ימים,
ועל אף שכל יום שעובר יושבים מאות משפחות מחוץ לבתיהם
השרופים וללא כל קורות גג לראשם, אולם כל עוד החפץ חיים לא
יודע מה התורה מתירה לכתוב - לא כותבים!!

אכן לאחר כמה ימים החליט החפץ חיים על מה שהחליט, כתב מה
שכתב, ושלח.

וגם לאחר ששלח את המכתב עדיין היה דואג ומצטער שמא לא
נזהר כראוי וכתב איזה תיבה שהיה אפשר בלעדיה ונמצא שנתן כבוד
לרשע בלי הכרח.

לאחר כ"ג שנים בערך בא אותו שר רשע לעיר אחרת באותה מדינה,
ומחמת משרתו עשו לו שם כבוד גדול ועצום, וקיבלו את פניו בקהל

פירוט תוכן הספרים שיצאו עד עתה בסדרת הספרים לרעהך כמוך

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב
לא תחמוד, לא תתאוה, לא תחניף, איסור גיבית דעת, לא תקלל, לא תיקום ולא תיטור	לא תשנא, ואהבת לרעהך, אהבת הגר	אונאת דברים, הלבנת פנים, אונאת הגר	איסור הכאה, מצוות מעקה, שמירת הגוף	מצוות תוכחה	כיבוד אב ואם, כבוד מלמדי התורה וחכמיה, כבוד כהן	לשון הרע, ליצנות	המצווה לדון לכף זכות, איסור שקר	לפני עיור לא תתן מכשול, לא תרדה בו בסתר	מצוות קידוש ה', איסור חילול ה'	חובות הלכות	חינוך ילדים
יעדים ופעולות: שיעורים בספרים, מבחנים, חוברות לילדים, דפי עזר למסירת שיעורים בספרים.											

מכון
לרעהך כמוך
לחקר
מאות שבין אדם לחבירו
טלפון: 0527656528

וישאלו איש מאת רעהו

מדור שאלות ותשובות

שאלה:

בעיצומה של מערכת הבחירות פנה ראובן לשכנו (הנמנה על החוג שכנגדו), שישאל לו כמה כסאות. "קח מגמ"ח", ענה לו השכן בנימת זלזול, כשבבלבו רגשי נקמה על חילוקי הדעות שביניהם סביב השאלה במי לבחור. האם במעשה זה עבר השכן על הלאוים 'לא תיקום', ו'לא תיטור'.

תשובה:

הרי הוא עובר על לא תיקום ולא תיטור ובנוסף גם על ואהבת ועוד איסורים.

והמקור לדבר הוא שהדוגמא המובאת בגמ' (יומא כג.) לגבי איסור נקמה היא "איזו היא נקימה... אמר לו השאילני מגלך אמר לו לאו, למחר אמר לו הוא - השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה". וכתבו הראשונים שאם הראשון לא משאיל מחמת שנאה, הרי גם הוא עובר על לא תיקום.

[לרעך כמוך כרך א' עמ' 320]

מים חיים אל כ"לי

תשובות הגאון האדיר הרב חיים קניבסקי שליט"א עבור הספר לרעך כמוך

שאלה:

בשו"ע חו"מ סי' תר סע' א איתא דיש חרם הקדמונים על אדם המכה לחבירו וצריכים להתיר לו כדי לצרפו למניין. ובסמ"ע שם כ' שאין צריך לנדותו, אלא הוא מנודה ועומד מכח חרם הקדמונים. והנה מצוי שבחורים בישיבה קטנה מכים זה את זה, על מה סומכים שמצרפים אותם למניין?

תשובה:

הם כמו שוגגים.

[לרעך כמוך כרך ד' עמ' 348]

עיי' בכרך ד' בעמ' 49 שהביא בשם החתם סופר שהחרם הקדמונים אכן קיים גם היום אולם בזמננו שנדלזלו יודעי התורה, ויראי חטא נמאסו, ואין איש שם על לב לעונשו ולהפרישו, לשחוק יהיה בעיניו אם ידע שכמה יחידים אינם עונים אחריו אמן. לכן פסק שיענו אמן, ודינו מסור לשמים. אולם הוא עצמו צריך להתיר לעצמו את החרם בפני שלושה.

הלכות לרעך כמוך - ליקוט פסקי הלכות מתוך הספר לרעך כמוך

מעשיו הטובים, ובלבד שידגיש את מעשיו הרעים באופן מספיק בולט, כדי שלא יצטייר בלב השומע רשע חיוני ואוהד על אותו אדם.

❖ "החשמלאי שלי (הפורק עול) עוזר לכולם. תמיד הוא מחייך, ובכל פעם שפונים אליו הוא עונה בחיוב. כשהיה לי קצר, ובכל הבית לא היה חשמל, הוא הקדיש עבורי שלוש שעות מזמנו ולא דרש תמורה. נכון שהוא אינו חובש כיפה, אולם הוא אדם חיוני ביותר". אסור לדבר על רשע בסגנון זה כיון שהדגשת הרשע לא היתה באופן מספיק, שהרי המספר השמיט את מעשיו הרשע הגדולים של אותו חשמלאי.

❖ "החשמלאי שלי (הפורק עול) עוזר לכולם, תמיד מחייך, ובכל פעם שפונים אליו הוא עונה בחיוב. כשהיה לי קצר, ובכל הבית לא היה חשמל, הוא הקדיש עבורי שלוש שעות מזמנו ולא דרש תמורה. אולם צריך לדעת שהוא כופר בתורה מן השמים ומחלל שבת בפרהסיא, ואין להתחבר עמו". סגנון זה מותר לאומרו כיון שלצד הטובות המספר ערך באופן הראוי את מעשיו הרשע, ודאג לכך שלא ילמדו מדרכיו.

❖ "הוא אמנם איש נחמד ונה, אבל אל נא נשכח שהוא מחלל שבת". אין בדברים אלו משום חנופה, כיון שהדובר הדגיש באופן הראוי את מעשיו הרשע.

כל ההלכות הנ"ל נוהגים גם אם הרשע שמחנפים לו הוא תינוק שנשבע.

המשך גדרי איסור חנופה

מהלל רשע בפני בני אדם

המהלל ומשבח אדם רשע בפני בני אדם עובר על איסור חנופה, גם כשאינו מצדיק את מעשיו הרשע שלו, אלא רק אומר באופן כללי שהוא אדם טוב.

❖ "בעל המוסר (הפורק עול) שאצלו אני רגיל לתקן את המכונת שלי, הוא אדם נחמד, ישר ונאמן, כשאני מוסר לו את המכונת לתיקון, אני רגוע". נוסח זה אסור לאומרו משום איסור חנופה.

❖ "המנהל שלי (הפורק עול) הוא דובר אמת ומילה שלו זו מילה! אם הוא הבטיח לי חופשה - הוא יתן אותה. אפילו אם יפסיד כסף או לקוחות, הוא לא יוזז מדבריו, ממש אדם נאמן ועקרוני!". דיבור זה אסור משום חנופה.

גם אם אינו אומר על הרשע שהוא איש טוב, אלא הוא רק משבח את הרשע בדברים הטובים שבו, גם הוא עובר באיסור חנופה.

❖ "החשמלאי ההוא (הפורק עול) עוזר לכולם והוא בעל חסד גדול". אסור לומר זאת אף שהוא אמת.

אם מזכיר את מעשיו הרעים של הרשע, מותר להזכיר באותו מעמד גם את

כמוך - מדור מתוך הספר לרעך כמוך כרך יא קיצור ספר "חובות הלבבות"

(המשך שער הבחינה)

קיימות שלוש סיבות הגורמות לאדם שלא לבחון ולהתבונן בחסד ה' האופף אותו. והראשונה שבהן היא הרדיפה אחרי הבלי העולם ותענוגיו הגשמיים. העיסוק ברדיפה זו גורם לאדם שלא להתבונן בחסד ה' המורעף עליו, כיוון שהוא להוט לספק תאוותיו שעדיין לא השיגה, ואין לו פנאי ולב להתבונן בטוב שיש לו.

❖ ראובן ורעייתו תכננו להחליף את המטבח בביתם, אולם הם הגיעו למסקנה שאין באפשרותם לממש רעיון זה, כיוון שההוצאה היא גדולה. מאותו יום עברו מספר שנים, בשנים אלו ראובן ורעייתו מסתכלים על המטבח שלהם כישן וכבלוי, ומצטערים בליבם על מצבם הכלכלי הירוד שאינו מאפשר להם לממש את רצונם. מתוך מבט זה ברור שאין הם מזהים לה' על המטבח הישן, על אפשרויות האיסוק, על הכוירים, על השיש, על הברזים וכל הטוב הכרוך בכך שיש להם מטבח המשרת אותם בנאמנות. הם מתעלמים מהעובדה שיש אנשים שאין להם מטבח כלל, ויש כאלה הצריכים ללכת ברגל מרחק גדול עד הבאר לשאוב מים. הכרת הטוב לה' על מטבחם היא מהם והלאה.

[לרעך כמוך כרך יא עמ' 45]